

Září 2022

F-35 nebo Gripen?

Nákup letounů ve světle války, energetické krize a inflace

Jan Rovenský

Shrnutí

S končící dobou pronájmu švédských letounů Saab JAS-39 Gripen vyvstává otázka, jakými a kolika stroji je nahradit. To vše přichází ve světle ruské války proti Ukrajině, kterou doprovází tlak na intenzivnější a rozsáhlejší budování armády, což bude stát nemalé peníze. Děje se tak ale za situace, kdy čelíme značné ekonomické krizi, která negativně dopadá na veřejné finance. Text diskutuje jednotlivé okolnosti nákupu nových letounů pro Armádu České republiky.

Hlavní body

- Zastánci nákupu F-35 zdůrazňují nejen nejmodernější špičkovou technologii, ale i symboliku nákupu ve vztahu našeho spojení se Spojenými státy a Západem jako takovým.
- Kritické hlasy poukazují na vysokou pořizovací cenu a na náklady spojené s provozem těchto ultramoderních letounů v ekonomicky velmi nejisté době.

Úvod

Relativně klidné vody letošní okurkové sezony rozvířilo na konci července oznámení ministryně obrany Jany Černochové za ODS, že chce vláda premiéra Petra Fialy pořídit české armádě pátou generaci amerických stíhacích letounů F-35 Lightning II, které mají nahradit dosavadní švédské stroje Saab JAS-39 Gripen. Ihned se rozhořela debata jak mezi politiky, tak mezi komentátory a odbornou veřejností, zda nové stroje pořizovat, nebo zatím zůstat u gripenů.

Zastánci nákupu logicky zdůrazňují nejen nejmodernější špičkovou technologii, ale i symboliku nákupu ve vztahu našeho spojení se Spojenými státy a Západem jako takovým. Kritické hlasy poukazují na vysokou pořizovací cenu a na náklady spojené s provozem těchto ultramoderních letounů v ekonomicky velmi nejisté době i na to, zda tím nejpalčivějším problémem Armády ČR je nyní nadzvukové letectvo.

Argumenty pro i proti mají nicméně svoji logiku. Tato studie si klade za cíl zmapovat různé postoje a argumenty týkající se nákupu amerických stíhacích letounů a přijít s doporučením, jak se k nákupu amerických strojů postavit, aby i nadále nebe zůstalo mořem pro české letectvo.

Sbohem, gripene

V současnosti F-35 disponuje Británie, Itálie, Japonsko, Nizozemsko nebo Izrael. Svě F-35 si už objednalo i Polsko, mezi nedávné zájemce o nákup amerických stíhacích letounů patří mimo jiné Německo, Finsko nebo Řecko. Německo usiluje o nákup 35 letadel F-35 s velkou škálou munice a souvisejícím vybavením v celkové odhadované ceně až 8,4 miliardy dolarů (v přepočtu přes 200 miliard korun). Finové, kteří se v únoru 2022 rozhodli koupit 64 stíhaček F-35, za ně zaplatí 9,4 miliardy dolarů. Náklady na pořízení 20 stíhaček F-35 pro Řecko, které by měl výrobce Lockheed Martin začít Aténám dodávat do roku 2028, jsou odhadovány na zhruba 3 miliardy dolarů, tedy v přepočtu zhruba 72 miliard korun. Navíc si Řecko vyjednalo i opci na 20 dalších těchto strojů. Čtyřicet českých stíhaček s budoucím počtem 32 letounů F-35 v Polsku a 35 v Německu, by představovalo ve středoevropském regionu poměrně zásadní leteckou sílu.¹ Do roku 2035 by armády v Evropě měly mít dohromady šest stovek těchto letounů, do čehož se počítá i výměna letounů F-15 a F-16, které mají na evropských základnách rozmístěné Spojené státy. Šlo by tak o nejpočetnější bitevník brázdící evropské nebe.²

Je však třeba se podívat na česká specifika. V současnosti si česká armáda pronajímá 14 stíhaček JAS-39 Gripen, dva stroje jsou dvojmístné, zbylých dvanáct jednomístných. První smlouva na pronájem letounů byla uzavřena v roce 2004 a Česko za desetiletý pronájem zaplatilo 19,6 miliardy korun. Druhý kontrakt na roky 2015 až 2027 byl ve výši 21,4 miliardy korun. Česká republika může podle smlouvy

---

1 iDnes.cz (2022, 3. srpna) „Prodej F-35 do Německa má zelenou, o stíhačky kromě Česka usiluje i Řecko“ https://www.idnes.cz/zpravy/nato/stihac-f-35-recko-usa-nemecko-lockheed-turecko.A220802_093839_zpr_nato_inc.; iDnes.cz (2022, 20. července) „Analýza: Nákup superstíhaček F-35 je řešení na desítky let a silný symbol“ https://www.idnes.cz/zpravy/nato/f-35-vlada-stihac-lockheed-armada-opata-visingr-sedivy.A220720_153853_zpr_nato_inc.

2 Právo (2022, 27. července) „Řehka: F-35 má sloužit čtyřicet let“ s. 5 Lidové noviny (2022, 25. července) „Fiala napsal Bidenovi kvůli stíhačkám F-35“, s. 1.; Lidovky.cz (2022, 20. července) „„Stejně bychom museli stavět nové dráhy.“ Česká armáda zažívá zbrojní třesk, jaká jsou jeho pro a proti?“ https://www.lidovky.cz/domov/armada-strategicka-obmena-technologie-cesky-vzdusny-prostor-americke-stihacky-pate-generace-f-35-lig.A220720_195032_in_domov_lros.

provoz gripenů prodloužit ještě o dva roky, to znamená, že vzdušný prostor má Česko pokrytý až do roku 2029.

Vláda Petra Fialy nicméně 20. července 2022 pověřila ministryni obrany Černochovou, aby zahájila jednání se Spojenými státy o nákupu 24 letounů F-35 Lightning II, který by měl proběhnout formou mezivládní dohody, tedy bez klasického výběrového řízení a bez prostředníků. Ministryně obrany argumentuje hlavně současnou bezpečnostní situací, respektive válkou na Ukrajině, a atmosférou nejistoty v Evropě po ruské agresi.

Ministryně obrany naznačila, že vláda už dál nepočítá se švédskými gripeny. Taková zpráva logicky vyvolala rozhořčení švédského výrobce, jehož rozhodnutí vlády zaskočilo a postěžoval si, že nedostal šanci předložit vlastní nabídku. „Gripen C/D bude i nadále vysoce schopným stíhacím letounem splňujícím všechny požadavky českého letectva minimálně do roku 2040,“ uvedl výkonný ředitel Saabu Micael Johansson s tím, že případný další přechod na novou generaci letounu Gripen E by neznamenal velké dodatečné náklady. Johansson dodal, že Saab je připraven „dále prohloubit spolupráci s místním obranným průmyslem a zajistit tak skutečný transfer technologií a vytvořit v zemi nová, vysoce kvalifikovaná pracovní místa“. Švédský velvyslanec v Praze dokonce avizoval možnost přenechání gripenů Česku zdarma, což ale Černochová označila za hru ambasadora, jelikož nepřišla žádná závazná písemná nabídka na ministerstvo obrany.³

Zde je třeba dodat, že i kdyby už nyní Česko bylo pevně rozhodnuté pořídit F-35, tak veřejné deklarace členů vlády o konci gripenů nejsou nejlepší taktika a cestou jak získat silnou vyjednávací pozici při debatě s americkou stranou o ceně či termínech dodání.

Money, money, money...

Pokud jde o specifikace samotných amerických stíhaček, není sporu o tom, že víceúčelové nadzvukové letouny F-35 Lightning II od výrobce Lockheed Martin patří v současnosti k naprosté technologické špičce. První prototyp se objevil na nebi v prosinci 2006, od té doby se stíhačka stala součástí letectva USA a jeho spojenců.⁴

Letoun, který disponuje technologií stealth a je tedy těžko detekovatelný pro klasické radary, lze popsat jako bitevní počítač, který má schopnost komunikace s pozemními jednotkami, drony i systémy umělé inteligence. „Není to jenom stíhací, ale i bombardovací letoun. Jde o univerzální multifunkční bojový letoun, který může plnit i roli v protivzdušné obraně, v extrémních případech i v protiraketové obraně a podpoře pozemních vojsk. Může sloužit i jako velín,“ popsal americkou stíhačku Náčelník generálního štábu Armády ČR Karel Řehka.⁵ Navíc je F-35 i potenciálním nosičem pro jaderné zbraně.

Druhým zásadním důvodem pro nákup nových amerických strojů podle Řehky je, že pořízením F-35 nebude Česko muset dlouhá léta řešit letectvo. Jelikož jde o ultramoderní stroj 5. generace, budou

---

3 Lidové noviny (2022, 25. července) „Fiala napsal Bidenovi kvůli stíhačkám F-35“, s. 1.; Seznam zprávy (2022, 20. července) „Švédí: Předpokládali bychom, že dostaneme šanci představit možnosti gripenů“ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-svedi-predpokladali-bychom-ze-dostaneme-sanci-predstavit-moznosti-gripenu-209404>.

4 Lidovky.cz (2022, 20. července) „„Stejně bychom museli stavět nové dráhy.“ Česká armáda zažívá zbrojní třesk, jaká jsou jeho pro a proti?“ https://www.lidovky.cz/domov/armada-strategicka-obmena-technologie-cesky-vzdušny-prostor-americke-stihacky-pate-generace-f-35-lig.A220720_195032_In_domov_Iros.

5 Lidové noviny (2022, 25. července) „Fiala napsal Bidenovi kvůli stíhačkám F-35“, s. 1.

americké stroje podle náčelníka generálního štábu sloužit až do roku 2060, v krajním případě až do roku 2070. Jakékoli letouny nižší generace by podle Řehky znamenaly, že by se otázka českého letectva musela otevřít znovu v roce 2040.

Pokud jde o nejvíce skloňovaná negativa, nejčastěji se objevují námitky týkající se vysoké pořizovací ceny za F-35, ale také náklady spojené s jejich provozem. Cena za letouny však nebyla stanovena, média zmiňují cenu mezi dvěma až třemi miliardami Kč za jeden letoun F-35.⁶ To je zhruba dvojnásobek toho, kolik českou armádu stojí stávající gripeny. Je však třeba dodat, že nejmodernější verze švédských letounů se blíží už ceně F-35.

Ministryně obrany se nechtěla k ceně za americké stíhačky příliš vyjadřovat, navíc naznačila, že může být ve výsledku mnohem vyšší. „Většina kontraktů se uzavřela před válkou na Ukrajině. Ta proměnila nejen cenu nadzvukových letounů, ale i vojenského materiálu obecně. Zdražují se komodity, práce. Zbrojařské firmy navyšují ceny. Je v tom i vidina zisku. V prvopočátku se musíme snažit vyjednávat, abychom se zařadili do fronty čekatelů na F-35 co nejdříve. Každý den, než se zařadíme do fronty, ceny vojenské techniky jen porostou. Včera bylo pozdě.“⁷

K pořizovací ceně je ale třeba také zapojit náklady spojené s provozem letounu. Ty se odhadují na 12 miliard ročně za všech 24 stíhaček, které chce koupit Česko. V nákladech by mělo být zahrnuto už všechno – od výcviku po údržbu, palivo nebo municie.⁸ Nicméně rozdíl ceny letové hodiny u F-35 a českých gripenů C/D je zásadní. Podle časopisu Forbes to letos v létě bylo 33 000 dolarů za letovou hodinu u F-35, zatímco u gripenů provozovaných českou armádou zmínil částku mezi 7000 a 8000 dolary.⁹ Pokud jde o výkon, tak F-35 má nižší maximální rychlost (1,6násobek rychlosti zvuku) než gripen (dvojnásobek rychlosti vzduchu) i bojový dolet (1200 km proti 1500 km). Na druhou stranu americký stroj unese větší náklad zbraní (8200 kg proti 5300 kg).¹⁰ A zatímco gripen váží skoro sedm tun, F-35 váží jednou tolik a maximální vzletovou hmotnost má téměř 32 tun.

Tím ale účet za F-35 nekončí, jelikož miliardové investice si vyžádá i modernizace letištní infrastruktury a přistávacích drah. Podle Černochové ale jde o zástupný problém, protože modernizace letišť by českou armádu čekala tak jako tak – to proto, že ČR jako členský stát NATO musí zajistit kapacity pro spojenecké

---

6 Lidovky.cz (2022, 20. července) „Stejně bychom museli stavět nové dráhy.“ Česká armáda zažívá zbrojní třesk, jaká jsou jeho pro a proti?“ https://www.lidovky.cz/domov/armada-strategicka-obmena-technologie-cesky-vzdušny-prostor-americke-stihacky-pate-generace-f-35-lig.A220720_195032_in_domov_lros.;

Echo24.cz (2022, 28. června) „Česko chce nejmodernější stíhačky F-35. Jedna vyjde kolem dvou miliard korun“ <https://echo24.cz/a/S3Cbg/stihacky-f-35-armada-cr-gripen-obrana-nakup-lockheed-martin-usa.;>

Echo24.cz (2022, 22. července) „Jsou F-35 pro Česko zbytečný luxus? Ve vzduchu budou šestkrát dražší než gripeny“ <https://echo24.cz/a/SrVrc/nakup-americky-stihacek-f-35-lightning-cernochova-vlada-armada-cr-gripen.;> Deník.cz (2022, 27. července) „Kvůli stíhačkám se budou muset předělat česká letiště. Změna bude stát miliardy“ <https://brnensky.denik.cz/zpravy-z-ceska/superstihacky-cesko.html.>

7 Lidové noviny (2022, 25. července) „Fiala napsal Bidenovi kvůli stíhačkám F-35“, s. 1.

8 Echo24.cz (2022, 28. června) „Česko chce nejmodernější stíhačky F-35. Jedna vyjde kolem dvou miliard korun“ <https://echo24.cz/a/S3Cbg/stihacky-f-35-armada-cr-gripen-obrana-nakup-lockheed-martin-usa.>

9 Echo24.cz (2022, 22. července) „Jsou F-35 pro Česko zbytečný luxus? Ve vzduchu budou šestkrát dražší než gripeny“ <https://echo24.cz/a/SrVrc/nakup-americky-stihacek-f-35-lightning-cernochova-vlada-armada-cr-gripen.>

10 Lidovky.cz (2022, 20. července) „Stejně bychom museli stavět nové dráhy.“ Česká armáda zažívá zbrojní třesk, jaká jsou jeho pro a proti?“ https://www.lidovky.cz/domov/armada-strategicka-obmena-technologie-cesky-vzdušny-prostor-americke-stihacky-pate-generace-f-35-lig.A220720_195032_in_domov_lros.

letouny ostatních zemí Aliance a i kdyby si Česko F-35 nepořídilo, tak by alianční stroje musely mít možnost přistát na českých vojenských letištích. Ani v tomto případě nechtěla ministryně říct nějakou konkrétní částku. Černochová ale upozornila na fondy NATO, díky nimž by Česko rekonstrukci letišť platilo jen z poloviny a Řehka poukázal na snižování nákladů zároveň s růstem uživatelů F-35.¹¹ „Termín pro naše vyjednávání s USA je omezený. Pokud nedojde do konce září 2023 k dohodě, vláda rozhodne, jak bude postupovat dál,“ upozornila Černochová.¹²

Ten říká to a ten zas tohle

Pokud jde o politickou debatu, dělící linií v parlamentu se ukázala stranická příslušnost. Zatímco poslanci a senátoři pětikoaliční vlády pořízení amerických strojů plně podporují, či alespoň jej veřejně nezpochybňují, zástupci opozice z řad ANO a SPD upozorňují zejména na vysokou cenu v době nejisté ekonomické situace a připomínají vládě její sliby o tom, že se musí šetřit.

„Česká vláda, která dnes škrtla 14 miliard zdravotnictví, takové podružnosti neřeší a chce tato letadla koupit bez výběrového řízení. F-35 dostaneme nejdříve za několik let. Naopak gripeny můžeme mít téměř okamžitě,“ uvedl poslanec Pavel Růžička z ANO. Podle něj jsou F-35 perfektní stroje, ale pro potřeby české armády představují zbytečný luxus. „Na to, co české stíhací letectvo potřebuje, je úplně perfektní gripen. My říkáme, že chceme letadlo páté generace, ale tajemník NATO Stoltenberg už na summitu v Madridu řekl, že Gripen E takový letoun je,“ prohlásil. Růžička upozornil i na vyšší hlučnost letounů. „Finové si do svých kalkulací protihluková opatření nezapočítali a teď jsou z toho nešťastní, protože to je neskutečné množství peněz, které za sebou tento letoun táhne. Gripen je daleko rychlejší, umí úplně totéž, co F-35, kterou musí navíc obsluhovat třikrát více lidí,“ vysvětlil.¹³

Poslanec SPD Radovan Vích by také jako rozumnější rozhodnutí viděl, kdyby se pokračovalo se švédskými letouny. „Jejich pronájem končí až v roce 2027. Času je poměrně dost, vojáci jsou s ním spokojeni a švédská strana nám dokonce řekla, že nám ty stávající předá po skončení pronájmu,“ zmínil Vích a připomněl i fakt, že již dnes existují gripeny 5. generace. Na celé transakci mu vadí zejména cena za americké stroje, která by se mohla vyšplhat až na 100 miliard korun.¹⁴

Různé názory zazněly také od odborníků, kteří vyhlídku, že by česká armáda měla ve výbavě místo dosavadních gripenů nejmodernější americké stíhačky, většinou přivítali.

Bývalý náčelník generálního štábu Jiří Šedivý uvedl, že F-35 nemá konkurenci. „Je to celý systém, který výrazně rozšiřuje možnosti vzdušných sil a tím pádem zvyšuje obranyschopnost České republiky.“ Vojenský a bezpečnostní analytik Lukáš Visingr upozornil, že F-35 je technologicky

---

11 Lidové noviny (2022, 25. července) „Fiala napsal Bidenovi kvůli stíhačkám F-35“, s. 1.

12 Lidové noviny (2022, 25. července) „Fiala napsal Bidenovi kvůli stíhačkám F-35“, s. 1.

13 Echo24.cz (2022, 22. července) „Jsou F-35 pro Česko zbytečný luxus? Ve vzduchu budou šestkrát dražší než gripeny“ <https://echo24.cz/a/SrVrc/nakup-americkych-stihacek-f-35-lightning-cernochova-vlada-armada-cr-gripen>.; Rozhlas Plus (2022, 25. července) „F-35 jsou moderní, ale neskutečně drahé stroje. Gripeny by nám stačily, tvrdí poslanec Růžička“ <https://plus.rozhlas.cz/f-35-jsou-moderni-ale-neskutecne-drahe-stroje-gripeny-nam-stacily-tvrdi-poslanec-8794417>.

14 Prima CNN News (2022, 23. července) „Stíhačky F-35? Zbytečně drahé, míní opozice. Ochrání nás až 40 let, kontruje poslanec ODS“ <https://cnn.iprima.cz/krejsa-stihacky-f-35-nam-zajisti-ochranu-az-na-40-let-letouny-zvladneme-zaplatit-113641>.

nejvyspělejší sériově vyráběný bojový letoun na světě. „S výjimkou americké základny na našem území si teď neumím představit větší symbol a posílení spojení s USA, než je pořízení F-35,“ uvedl.¹⁵

Vojenský analytik Lukáš Dyčka z Baltic Defence College mj. vyzdvihl větší počet zamýšlených strojů. „Bude jich víc, což umožní plnit ty úkoly flexibilněji. S gripeny to vždycky bylo hodně na těsno. A vzhledem ke kvalitě je to určitě posun, který armádě umožní získat schopnosti, které se pak projeví někde jinde. To znamená, že to neovlivní jenom stíhací letectvo, ale umožní to i ostatním silám plnit další úkoly, protože letadla jim poskytnou informace, které gripeny poskytnout neumí.“ Vojenský expert Richard Stojar z Centra bezpečnostních a vojenských studií univerzity obrany v Brně podotkl, že armáda by obdržela nejmodernější a nejvýkonnější bojový letoun, ale zároveň upozornil na drahý provoz amerických stíhaček.¹⁶

Expert na vojenské letectví Tomáš Soušek připomněl, že víceúčelové jsou i stroje F-15, F-16, F/A-18 a že v tomto směru není F-35 výjimečný. Mezi velkou přednost zmínil technologii stealth, která snižuje detekovatelnost letadla pro konvenční radarové systémy, které ve světě stále převládají. Jako možné negativum Soušek zmínil zvýšené požadavky na údržbu, protože technologie stealth, respektive speciální nátěr F-35, který pomáhá odrážet a pohlcovat radarové vlny, je citlivý na mechanické poškození. Navíc předpokládá, že technologie bude v horizontu 20 let překonána. „Nebude mít v boji žádnou přidanou hodnotu, ale přitom bude stále zvyšovat náklady na provoz letadel,“ podotkl. Soušek také odhadl, že přesedláni na nový typ strojů navíc zkušeným pilotům potrvá podle odhadů asi rok a vyjádřil pochybnosti nad tím, že by Česko – kvůli výrobním kapacitám Američanů a velkému počtu objednávek – v roce 2029 již disponovalo svými F-35.¹⁷

K tomu, že by v roce 2029 nebe brázdily F-35 v českých barvách, byl skeptický i bezpečnostní analytik Milan Mikulecký. Podle něj F-35 je sice budoucnost letectva NATO. „Ale v horizontu nějakých nejbližších 10 let bych určitě zůstal na platformě gripen ve variantách C a D, což jsou ty verze, které máme teď ve výzbroji,“ uvedl. „Je to z toho důvodu, že pokud je zbytek armády v katastrofálně zastaralém stavu, tak v tuto chvíli řešit letectvo, které k těm úkolům, jež má plnit, funguje na gripenech, je skutečně velký luxus. To znamená napřed dořešit podfinancovanost armády a jednoznačně už teď vyjednávat a připravovat se na příchod F-35. Ale zhruba v tom horizontu 10 let, které by měly stačit na to, aby se dal zbytek armády do kondice,“ dodal.

Podle Mikuleckého české armádě momentálně chybí protiraketová obrana. „Nemyslím si, že ruské letectvo je něco, čeho bychom se měli bát. Něco, čeho bychom se měli bát, je ruská střela s plochou dráhou letu a to, co ještě neužili v plné míře. Balistické rakety,“ varoval odborník s tím, že by v současné

---

15 iRozhlas.cz (2022, 22. července) „Jsou F-35 lepší než gripeny? ‚Je to nejmodernější a nejvýkonnější bojový letoun,‘ shodují se odborníci“ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/gripeny-f-35-cv-90-letouny-armada_2207221825_elev.

16 iRozhlas.cz (2022, 22. července) „Jsou F-35 lepší než gripeny? ‚Je to nejmodernější a nejvýkonnější bojový letoun,‘ shodují se odborníci“ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/gripeny-f-35-cv-90-letouny-armada_2207221825_elev.

17 Lidové noviny (2022, 21. července) „V Evropě budou F-35 kralovat“, s. 3.; Novinky.cz (2022, 3. srpna) „Letecký expert: F-35 je skvělá stíhačka, ale pro Česko zbytečně drahá“ <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/letecky-expert-f-35-je-skvela-stihacka-ale-pro-cesko-zbytecne-draha-40404731>.

situaci bylo nejlepší ponechat si dosavadní gripeny a pořídit k tomu ještě dalších dvanáct jednomístných gripenů.¹⁸

Soušek také připomněl, že F-35 je skvělý letoun, ale pokud má být primárním cílem letectva ochrana vzdušného prostoru České republiky, tak všechny vlastnosti F-35 armáda nevyužije. „To letadlo je pro nás zbytečně nákladné a komplikované pro obranu území ČR, případně zemí NATO. Pro tento cíl by nám stačily letouny čtvrté či čtyřapůlté generace. Letectva USA, Polska, Velké Británie nebo Německa budou mít F-35 jako ostří kopí, aby měla schopnost pronikat do protivzdušné obrany protivníka, kde se uplatní vlastnosti stealth. (...) Pokud budeme chtít působit jen nad územím států NATO a nebudeme mít ambice udeřit za hranicemi, tak F-35 nevyužijeme,“ prohlásil.¹⁹

Bezpečnostní expert David Bohbot kromě značných finančních nákladů a dlouhé čekací doby na dodání amerických bitevníků se také přiklonil k tomu, aby se Česká republika zaměřila na obranu vlastního území než na útočné kapacity. „Musíme mít schopnost bránit naši zemi tak, abychom odradili každého útočníka, bez ohledu na to, kdo to je. (...) Především navrhuji vybavit českou armádu efektivními protitankovými a protiletadlovými zbraněmi. A co je moje nejdůležitější doporučení, česká armáda musí získat schopnost vést guerillový boj. Pro naše území potřebujeme armádu, schopnou vést boj ve městech. Což je schopnost, kterou současná česká armáda a další ozbrojené složky zcela postrádají. Za cenu jediného letounu F-35 můžeme vytvořit špičkový výcvikový systém pro profesionální vojáky i záložníky a vybavit je kvalitní výzbrojí a výstrojí. Musíme zajistit, že s námi nikdo nebude chtít začít válku, protože si bude vědom neúnosnosti potenciálních ztrát, které mu to přinese,“ prohlásil.²⁰

Proti pořízení F-35 se vyslovil i bývalý náčelník generálního štábu a kandidát na prezidenta Petr Pavel. Ten nepopírá, že by americké stroje nebyly skvělé letouny, podle něj je ale nákup politické rozhodnutí a odpovědní politici by měli zvážit všechny okolnosti. „Například cenu, a to nejen tu pořizovací, ale také udržovací. V případě F-35 by se musela kompletně rekonstruovat infrastruktura, tedy letiště, a provoz by byl násobně dražší než u gripenů. Ty nejsou tak hypermoderní, ale pro naše účely by stačily. Švédové nám nabídli jejich bezplatný pronájem do roku 2029, jejich modernizaci a pak nákup nových verzí Gripenů E. Je třeba zvážit, zda opravdu potřebujeme čtyřicet supermoderních stíhaček, jejichž nabídková cena určitě neklesne, protože aktuálně je po nich velká poptávka. Navíc zakázku nezaplatí tato, ale až příští vláda. Možná v těžších časech. Proto bych volil gripeny,“ prohlásil Pavel.²¹

---

18 iRozhlas.cz (2022, 22. července) „Jsou F-35 lepší než gripeny? ‚Je to nejmodernější a nejvýkonnější bojový letoun,‘ shodují se odborníci“ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/gripeny-f-35-cv-90-letouny-armada-2207221825_elev.; Novinky.cz (2022, 13. července) „Expert: Nové stíhačky? Česko má větší problém, proti raketám je zcela nechráněné“ <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/expert-nove-stihacky-cesko-ma-vetsi-problem-proti-raketam-je-zcela-nechranene-40402781>.

19 Novinky.cz (2022, 3. srpna) „Letecký expert: F-35 je skvělá stíhačka, ale pro Česko zbytečně drahá“ <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/letecky-expert-f-35-je-skvela-stihacka-ale-pro-cesko-zbytecne-draha-40404731>.

20 Parlamentní listy (2022, 4. srpna) „Americké stíhačky? Nesmysl. Potřebujeme armádu, která bude schopná bránit území naší země, říká expert“ <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Americke-stihacky-Nesmysl-Potrebujeme-armadu-ktera-bude-schopna-branit-uzemi-nasi-zeme-rika-expert-710419>.

21 Příbramský Deník (2022, 5. srpna) „Petr Pavel: Největším soupeřem je pro mě populismus“ <https://pribramsky.denik.cz/zpravy-z-ceska/petr-pavel-rozhovor-volby-prezident-20230804.html>.

Doporučení a závěr

Není sporu o tom, že letouny F-35 Lightning II jsou tím nejlepším, co by si česká armáda mohla přát. Jenže úkolem politiků musí být přání zasazovat do reálného rámce, což je v tomto případě stávající ekonomická situace, výrobní kapacity a modernizace armády.

Pokud jde o ekonomické vyhlídky, je pravda, že F-35 rozhodně nejsou levnou záležitostí, na druhou stranu špičková technika něco stojí. Sto miliard korun za stíhačky je sice velký výdaj státního rozpočtu, ale není to nepředstavitelná částka, zvláště když by byla rozložena v čase.

Minulá vláda Andreje Babiše také investovala miliardy do obrany, mezi roky 2018–2021 to bylo 155 miliard korun. Díky tomu se vojáci dočkali nebo dočkají nových amerických vrtulníků Venom a Viper, izraelského systému protivzdušné obrany Shorad, radiolokátorů Madr, francouzských děl, kolových obrněných vozidel i terénních automobilů, ručních zbraní, balistické ochrany, dělostřelectva aj. Navíc i kdyby Česko upustilo od nákupu stíhaček F-35, stále by nás čekala modernizace letišť kvůli F-35 našich spojenců.

Mnohem palčivější než ekonomické aspekty jsou otazníky spojené s načasováním. Česko tlačí rok 2027, kdy má skončit pronájem gripenů, který může být díky dvouleté opci protažen až do roku 2029. Tedy rok, kdy by Fialova vláda a armáda chtěla mít F-35 v Česku. Do tohoto roku je tedy třeba stihnout nejen přestavbu drah a pořízení nových letounů, ale i vyškolení pilotů. Jelikož se čeští piloti budou cvičit zhruba rok v USA na vlastních strojích, které pak dorazí do ČR, znamenalo by to, že by stroje pro českou armádu musely být k dispozici koncem roku 2027. I vzhledem k tomu, že vláda vyčlenila ministryni obrany čas na vyjednávání s americkou stranou až do září 2023 a kvůli velkému zájmu ostatních států o F-35, věřit v českou letku už v roce 2029 se nezdá příliš reálné. Česku by tak přechodně hrozil slovenský scénář – tamní armáda nakoupila letouny F-16, jelikož ale firma Lockheed Martin nestíhá výrobu, stíhačky Slovensko dostane asi s ročním zpožděním. Do té doby budou slovenské nebe hlídat české a polské stíhačky.²² Podobně jako finance však nejde o nepřekonatelný problém.

Další výtky, která se týká využitelnosti letounů, nutí k hlubšímu zamyšlení. Nikdo nezpochybuje, že jde o jedny z nejlepších stíhaček na světě, otázka ale je, zda je česká armáda skutečně potřebuje. Experti upozorňují, že jde hlavně o útočný letoun, na tento fakt se ale politická debata zatím nezaměřila. Vzniká tedy otázka, zda F-35 není na české poměry i v rámci úlohy našeho letectva v NATO zbytečná. Nechystáme se v nadsázce řečeno koupit supersport (F-35) pro každodenní jízdu do práce po silnicích 2. třídy, kdy by pro tyto účely bohatě stačilo SUV (gripen)? ČR jistě může změnit účel svého letectva na útočný a pak by zřejmě bylo rozumné pořídit F-35, k tomu by ale měla proběhnout politická debata, co od českého letectva naše země čeká. Navíc je třeba nákup stíhaček zasadit do rámce modernizace vzdušných sil ostatních členských zemí NATO, zejména pak zemí v našem regionu.

Válka na Ukrajině ukázala, že pro obranu státu mají spíše než stíhačky lepší využití drony a bezpilotní letouny. To vede k otázce, zda stíhací letadla jsou tím největším neuralgickým bodem české armády a zda není lepší se zaměřit např. právě na protiletadlovou a protiraketovou obranu.

Také argument, že nákupem F-35 armáda nebude muset řešit stíhačky až do roku 2070, zní sice na první poslech rozumně a logicky, po hlubším zamyšlení ale také není tak docela neprůstředný. Opravdu

---

²² Deník.cz (2022, 27. července) „Kvůli stíhačkám se budou muset předělat česká letiště. Změna bude stát miliardy“ <https://brnensky.denik.cz/zpravy-z-ceska/superstihacky-cesko.html>; Právo (2022, 27. července) „Řehka: F-35 má sloužit čtyřicet let“ s. 5.

můžeme dnes tvrdit, že dnešní letouny budou schopné konkurovat nejnovějším strojům za 50 let? Je třeba počítat s tím, že technologický vývoj může za jedno desetiletí učinit obrovský kvalitativní skok, který si dnes málokdo dokáže představit. Tímto pohledem představa, že za 10 let bude Česká republika postavena před otázkou, jak dál s letectvem, nevypadá zas tak marnotratně a nerozumně.²³

Jak se tedy k nákupu F-35 postavit? Tou nejdůležitější otázkou nejsou finance, protože moderní armáda skutečně není levnou záležitostí. To je fakt, se kterým je třeba počítat. Především by se však politici měli vyvarovat impulzivního rozhodování pod vlivem emocí a podrobit nákup techniky široké debatě. Skutečně je třeba odpovědět na otázky, zda v současnosti má prioritu modernizace letectva, zda využijeme všechny možnosti letounů F-35 a zda pravidelnější obměňování vojenské techniky není vlastně spíš výhoda.

Je jasné, že ve finále půjde o politické rozhodnutí. Nicméně k tomuto rozhodnutí by se mělo dospět na základě širšího konsensu nejen mezi politiky napříč spektrem, ale také ve veřejnosti.

---

23 Neviditelný pes (2022, 25. července) „Letectvo: Nákup F-35, aneb hrstka pochybností“ https://neviditelnypes.lidovky.cz/politika/letectvo-nakup-f-35-aneb-hrstka-pochybnosti.A220724_171513_p_politika_nef.

Zdroje

Deník.cz (2022, 27. července) „Kvůli stíhačkám se budou muset předělat česká letiště. Změna bude stát miliardy“ <https://brnensky.denik.cz/zpravy-z-ceska/superstihacky-cesko.html>.

Deník.cz (2022, 4. srpna) „Americké stíhačky bych nepožíval, jsou drahé, říká Petr Pavel“ https://www.denik.cz/z_domova/rozhovor-petr-pavel.html?ref=mwat.

Echo24.cz (2022, 28. června) „Česko chce nejmodernější stíhačky F-35. Jedna vyjde kolem dvou miliard korun“ <https://echo24.cz/a/S3Cbg/stihacky-f-35-armada-cr-gripen-obrana-nakup-lockheed-martin-usa>.

Echo24.cz (2022, 22. července) „Jsou F-35 pro Česko zbytečný luxus? Ve vzduchu budou šestkrát dražší než gripeny“ <https://echo24.cz/a/SrVrc/nakup-americkyh-stihacek-f-35-lightning-cernochova-vlada-armada-cr-gripen>.

Lidové noviny (2022, 21. července) „V Evropě budou F-35 kralovat“, s. 3.

Lidové noviny (2022, 25. července) „Fiala napsal Bidenovi kvůli stíhačkám F-35“, s. 1.

Lidovky.cz (2022, 20. července) „Stejně bychom museli stavět nové dráhy.“ Česká armáda zažívá zbrojní třesk, jaká jsou jeho pro a proti?“ https://www.lidovky.cz/domov/armada-strategicka-obmena-technologie-cesky-vzduzny-prostor-americke-stihacky-pate-generace-f-35-lig.A220720_195032_In_domov_Iros.

iDnes.cz (2022, 20. července) „Analýza: Nákup superstíhaček F-35 je řešení na desítky let a silný symbol“ https://www.idnes.cz/zpravy/nato/f-35-vlada-stihac-lockheed-armada-opata-visingr-sedivy.A220720_153853_zpr_nato_inc.

iDnes.cz (2022, 3. srpna) „Prodej F-35 do Německa má zelenou, o stíhačky kromě Česka usiluje i Řecko“ https://www.idnes.cz/zpravy/nato/stihac-f-35-recko-usa-nemecko-lockheed-turecko.A220802_093839_zpr_nato_inc.

iRozhlas.cz (2022, 22. července) „Jsou F-35 lepší než gripeny? Je to nejmodernější a nejvýkonnější bojový letoun,‘ shodují se odborníci“ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/gripeny-f-35-cv-90-letouny-armada_2207221825_elev.

Neviditelný pes (2022, 25. července) „Letectvo: Nákup F-35, aneb hrstka pochybností“ https://neviditelnypes.lidovky.cz/politika/letectvo-nakup-f-35-aneb-hrstka-pochybnosti.A220724_171513_p_politika_nef.

Novinky.cz (2022, 13. července) „Expert: Nové stíhačky? Česko má větší problém, proti raketám je zcela nechráněné“ <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/expert-nove-stihacky-cesko-ma-vetsi-problem-proti-raketam-je-zcela-nechranene-40402781>.

Novinky.cz (2022, 3. srpna) „Letecký expert: F-35 je skvělá stíhačka, ale pro Česko zbytečně drahá“ <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/letecky-expert-f-35-je-skvela-stihacka-ale-pro-cesko-zbytecne-draha-40404731>.

Parlamentní listy (2022, 4. srpna) „Americké stíhačky? Nesmysl. Potřebujeme armádu, která bude schopná bránit území naší země, říká expert“ <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Americke-stihacky-Nesmysl-Potrebujeme-armadu-ktera-bude-schopna-branit-uzemi-nasi-zeme-rika-expert-710419>.

Právo (2022, 27. července) „Řehka: F-35 má sloužit čtyřicet let“ s. 5

Prima CNN News (2022, 23. července) „Stíhačky F-35? Zbytečně drahé, míní opozice. Ochrání nás až 40 let, kontruje poslanec ODS“ <https://cnn.iprima.cz/krejza-stihacky-f-35-nam-zajisti-ochranu-az-na-40-let-letouny-zvladneme-zaplatit-113641>.

Příbramský Deník (2022, 5. srpna) „Petr Pavel: Největším soupeřem je pro mě populismus“ <https://pribramsky.denik.cz/zpravy-z-ceska/petr-pavel-rozhovor-volby-prezident-20230804.html>.

Rozhlas Plus (2022, 25. července) „F-35 jsou moderní, ale neskutečně drahé stroje. Gripeny by nám stačily, tvrdí poslanec Růžička“ <https://plus.rozhlas.cz/f-35-jsou-moderni-ale-neskutecne-drahe-stroje-gripeny-nam-stacily-tvrdi-poslanec-8794417>.

Seznam zprávy (2022, 20. července) „Švédí: Předpokládali bychom, že dostaneme šanci představit možnosti gripenu“ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-svedi-predpokladali-bychom-ze-dostaneme-sanci-predstavit-moznosti-gripenu-209404>.

Autor

JAN ROVENSKÝ

Analytik

Vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor anglistika a politologie, v roce 2008 získal doktorát z politické teorie na univerzitě LUISS Guido Carli v Římě. Patnáct let pracoval v deníku Právo, kde zprvu působil v zahraniční redakci. Od roku 2009 pracoval v politickém oddělení, od roku 2018 do ledna 2021 na pozici zástupce šéfredaktora. Od února 2021 je poradcem předsedy hnutí ANO v oblasti médií.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz